

MAGYAR HADISZABÁLYZATOK GYÜJTEMÉNYE.

I.

A MAGYAR LOVASSÁG REGULAMENTUMA 1722.

Az Tisztek Qualitássirul.

OGY az ájtatosságh annyival is inkább gyarapétas-
sék és az köz Ember az Isteni Tisztelethez na-
gyobb fervorral hozattassék, [méltó volna ha Tiszt
Uraimék is az mindennapi szokott könyörgéshez,
nem csak egy s mászor, hanem mennél több-
szer, annyival job példával megh jelenninek,
mert ha az Regiment Comendansa oda mégyen, azon kívül is
kötelességek hozza magával, valamint hogy vasárnap s más ünne-
pekben is az szent Mésénél minden Tiszt arra kötelesztetik, ámbár
más Religióbeli legyen is, az Poston aholl all, az szent Sacramentu-
mot az megh parancsolt Tisztelettel illelnj, és ha valaki ezek közül
az mi Templomunkban mégyen az Elevationál, mint más le térdepellyen
s minden respectussal és Tisztelettel viselje ottan maghát, vagy
éppen azon kívül maradgyon, az zászlótartókat kivívin, mert ezeknek
hivatallyiok, hogy az Compagniát oda vezessék s avval együt ott
legyenek mindvégig; ki ki hogy tellyességgel perfectionáltassék fun-
damentummal vegye az Isteni félelmet, s mind kívül belül Ember-
sighes és böcsületes Ember légyen, mert ugyanis bizonyos, hogy az
derekas magaviselisnek és Emberkedisnek mi nagyob ellenire nem
lehet, az rossz lelki ismiretnél, holot világhos dologh hogy büntetle-
nül sem hagyatik, és akár melj gonoz ember is, ugyancsak az maga
üdvösséghérül meditállódik, nyilván tudván, hogy az halál ell kerül-
hetetlen ahonnénd ha mi occasióra kell könnyen megh történhetik,
hogy veszedelme ott éré, s azonban az lölki ismireti fundálása eszi-

ben jutván, mi debilitást követett ell, mely miát, maga directióját ippen elveszi, s az által mind személyinek, mind Fölséges Urunk szolgálatinak praejudiciumot és kárt tiszten. Ez azért az, igaz út, mellyel maghat corigálhattya, és allattya valóit.

Tiszt Uraimék mindenkor azon épparkodgyanak, hogy magoknál nagyobbakkal lehessenek és magokat úgy producálhassák, hogy az Generálisságnál ésmiretsigben essenek. s az által valamit tanulhassanak holot sok derik Tisztek találtattak, mellyek elő nem mehettek, mivel szenki sem tudot felülek, mert öröki oda haza ültek és sehol magokat megh nem mutattak, azonban az Regimentnek böcsületire válik, ha valamely Tiszt meritumira nézve más Regimentben vitetik és promoteáltatik.

Naponként elig rendes Tisztek latatnak nevelkedni az kék magok szolgályattyokat s professiojokat in Theoria igen jól fölvették s megh tanulták és onnend alkalmaztatásokra nézve mindenben cum bono iudicio magokat adinveniálni tudgyak, ellemben in praxi megh semmit vagy igen keveset láttak, noha nem az eő viték, ha nem hogy alkalmazatosság nem adatott ahoz; ha azért azon nem igyekeztek volna. hogy régi tisztekhez s nálóknál nagyobbakhoz tartottak magokat, se informáltak, olvasztak vagy az féle dolgokrul beszélni nem hallottak volna, se egyik se másikat megh nem tanulhatták, de még csak valóságos idaeájok sem let volna azokrul, mert ollyasok az kiknek jó fundamentumok vagyon az után in praxi mingyart adinveniálhatták magokat.

Az bizonyos, hogy ennihány esztendőül fogyva miulta tudni illik olly in actioban föltetett az üdő sok állapotokat még az régi próbált Tisztek is el felejtetik; holyot az henyéllés az restelkedés által introducáltatik s némellyek nyugodalomra adgyak, magokat, mások pedigh Debaucherozásra, gondatlanságra, gaszdálkodásra, vagy más proprietásra, hogy kevés üdő alatt, ha az Regiment Comendansa arra nem vigyáz, s talan maga is olly constitutióban vagyon, inkább parasztockhoz, hogy sem Hadi Emberekhez hasonléttatnak.

Minden Tiszt az Regimentnek Rangját és jó hérit nevit annak törtinetivel s alkalmazatosságával főképpen manuteneállja és abban maga se praejudicállyon s mást se engedgyen praejudicálni.

Az üdősbbék az iffiaabbat oktassa s megh mutassa mi légyen kötelességhe és az Hadi szokásokra tanítsa, mellyet Tiszt Uraimék magok köszt is observályiák s meg ne engedtessek, hogy amint sokszor esik a midőn valamely ifju közikben jön, aki talán vagy Annysatul, vagy Oskolaibul recenter érkezet és a szolgálatokhoz keszd, azt

külömb féle képpen rea szedgyík, s avval divertályák magokat, melly dologh bizonyára magoknak sem eshetik tisztességekre, mert ugyan csak mindenkor az eő Páitássok marad s vélek együtt kölletik szolgálni, kiért inkab oktassák és bátorítsák, mert egy tudós sem esik az éghbul, holott sokszor az afféle Iffjak kétségben ejtetnek, s az által okoztatik, hogy kedvek ell essik, vagy éppen nem proficiálhatnak, melyre az Oberstvachtmeister méltán végyázhat, hogy avertáltassék.

Minden nagy, vagyis Summás gyatik, ¹ kévált képpen hitelben, hasonlóképpen tilalmas tiszt Uraiméknál, ahonnend az játikbul eredett adósságok az hátra hagyot substantiábul megh nem füzetettnek; Ha Tiszt Uraimék egymástul pinzt kölcsönyösznek, mindenkor erga obligatoriales creditáltassék, akkor mely² kécsin légyen is a summa, különben pro nihilo reputáltatik, ámbár valakinek bizonsága lígyen is, és ezt a sok féle extravagantiáknak evitatójára nézve; Az kik az játikbul professiót csinálnak és continue csak az kerezkedist üzik jövendőbeli avancementumokhoz magokat ippen nem meritáltatják, valamint hogy azok sem akik az adóságokbul soha ki nem fej-tőczdnek, mert ugyanis aki az magait megh nem tarhattya, anival inkáb incapaxnak tartatik, hogy valamel Compagnia, vagy Rgnt oeconomiáját visellye.

Ha valamely Tisztnek megh engedtetik in particulari suo magát absentálhassa, köteleységhe, hozza magával, hogy vissza jüvetelivel az feő Staabbeli Tiszteinel magát jelencse; in casu pedigh pizonyos időre volna engedelme, tehát minden Holnapban tartozik tudósítást tenni, és az Terminussát de reddito punctualiter observálni, vagy ha in negotiatione sua mi impedimentuma occurálna, tempestative de prolongatione emansionis irni és instálni; Az praefigált terminusát ellenben ell mulatván az Gageja pro tempore, hogy engedelmen kívül absentálta maghát in poenam az Regiment Cápólnájában adatik; de ha igen sok ideigl kimaradna, annak rendi szerint csitáltatik és Tisste ell vestisiben periclitáltatik.

Tiszt Uraimék valahanszor paradára kinyomakodnak, marcsban vannak, Strására, vagy Comandóra mennek, mindenkor az uniformisbän öltözenek, mely az Regimentnél tartatik; némellek azt hiszik, hogy magoknak uniformist csináltatni nem tartoznak, mivel az eő pénzek arra s onnend csak az Oberster complacentiájára esnek, de nem úgy vagyon, mivel Föllsleges Urunk és az Tekéntetes Hadi Tanács

¹ játék.

² akármely.

ezén tisztességet approbálta és helben hatta, hogy Tiszt Uraiméknak egyéranzó uniformissa légyen és az fekete selemmel és arannyal egyvelített öveket mezzei jelül viszellik, mert valami az Generálisságtul introducáltatot és approbáltatott jövendőre nézve is pro Lege tartatik; Hanem az Oberster Cimerit ha Feő Tiszt Uraimék az Czafrangjain viselik azt ex Complacentia cselekszik noha nem széntén approbáltatik s ha ugyancsak valamivel ki kellene czifrázni az czafrangokat inkább az dupla fejü sast lehetne azokra csináltatni, egyéberánt az kölcsignek megh kimilisire nézve job mi pasományost viselni: hogy pedigh az Oberster Csimere az all Tisztek és közönségessek czafrangjain viseltetik heljessen s méltán essik, hogy egy regiment az másiktul melytul mely talán hasomló szénnyü öltözetben vagyon distingváltatassék.

Azonban noha az Feő Tiszteknek, hogy megh ne Hazásodgyanak nem tiltatik ha böcsületes személt kívánnak elvenni (mert ha prostituta volna, az Tiszt ipso facto Tisztitul amoveáltatik, holott senki vele nem szolgál) mindazon által Kötelességbe hozza magával, hogy Szabadsághot ahöz az Regiment Comendansatul kérjen; mivel pedigh sokszor történik, hogy az Ifjak mi hértelen szeretettül visseltetvin, minden Consideratio nélkül megh házasodni kívánnak, azért igen jól cselekszik az Comendans, ha az ollyast impediállya kiváltképpen ha csak egyedül az Gagera kölletik támaszkodni, mellyet szokan post recollectionem megh köszönnnek, némellik pedigh megh bánnyák, hogy a jó tanácsot nem fogadták s onnéd nyomorutul el olvadtak s előmeneteleket ell vesztették: omni casu ellemben valamely Tiszt engedelem nélkül megh Hazásodnék tehát pro Capella megh büntethetik, és a mellyet¹ annak mivoltához képpest hogy az Feleség hit maga mellet ne tarcsa megh tiltathatik, mert az Regiment avval nem tartozik, hogy valakit akarattya ellen protectioja alá vegyen és quo ad Forum privilegiálljon, s nem is illeti az ollyánt az három grationalis Holnap, az Ura halála után.

Közli: Dr. TÓTH ZOLTÁN.

¹ amellett.

II.

A KHEVENHÜLLER FÉLE HADI UTASÍTÁS.

(Hatodik közlemény.)

A' Schántz-avagy¹ Retrenchementbul lévő tsata.

N.

- 1 A' Battalliom (Bataillon) leg-alább tiz-lépésnyire a' Báftyázot avagy sántzolatul álljon és mihelelt az ellenség az apró tűz avagy lövés alá jönn mindenik nyilásbul egy for következendőképpen, ha négyivel áll 4. for, ha hármával, tehát három for vetetthetik.
- 2 Ha az Ellenség közelebb nyomódik, azonnal az egéltz első nyil, a' Báftya mellékezettyére, mellet² Parapetnek hívják, Puskájokra föl-szegezett Pagnétákal lépjen, és ha ez elégséges nem volna, a' Granatiros Compániák, ha még-kivántotnék, az egéltz Battallion előbb nyomakodik, es annak az egész első Ize, az egész Granatirofokkal-együtt, föl ál, és a' föl tolódo ellenséget tartóztattya, ezen utólsó, tfak a' nagy szükségben observáltatik.
- 3 Külömben a' Battallionnak első Ize alhatotoffan meg-allyon a' Mellékezetben, és a' többi három ize a' Battallionnak ugy a' Granatiros Compagnia tartóztafsék, hogy azokkal ha a' szükség magával ugy hozná, valamint az alkalmatofság kívánná, minden felül lehetne

¹ Retrenchementnak hivatik az ollas árok melly, mell oltalom (Brustwehr) avagy partolattal vagon föl-hányva, nem külömben földel bé földött pözsök avagy hozfzas rözsek vezfzöbül tfinált kolbázok, és földel megtöltött font Kafokkal, (Gabions) ugy mind azonn, melly a' járált vagyis Paffut meg-eröfitti, és az ellenség bé-tfapásátul oltalmazza, 's-bé földi annak mondatik. Az Eröfiségekben azon tfinálmány nevezetetik, kit az ember más erőfittetett alkutmány után tfinál, mellyet az ellenség hamarébb oftromolhat, ugy hogy bár az előtte lévő munka el-foglaltatott is, de azonnal a' belül lévőok magokat ebben vezfik és ujra oltalmazzák. Példának okáért hogy ha az ellenség a' szeglet Bástyának némell rézfét puska-Porral föl-vettette, és aztot meg-hágtá, azért az egéltz szeglet Báftya nékie nem engedtetik; hanem az el-foglalt Báftyan belül uj-linea (Tenaille) áfottatik, a' földet ki felé hányván, hogy ennek partyával magát ujra oltalmazhassa, és az ellenséget, vagy visfza nyomhassa, vagy tartóztatthassa.

² Parapet, annyit téfzen miñt egy-mellékezet, melle az ember a' mellét védelmezi: ez föl hányottatik, vagy földbül, vagy kúbül, ezen Báftya magafsága 6. lábnyi a' város felül, a mező felül penig, tfak 5. lábnyi némelkor hat lábnyi-is: Evvel szokta az ember mind a' népet mind az Agyukat oltalmazni; ha földből vagon tfinálva tehát 18. vagy 20. lábnyi, ha penig kúbül rakra 6. vagy 8. lábnyi vastagsága szokott lennyüi.

fordulnyi mell a' Comandérozó Tifzt difpositiójára hagyattatik miként és hogy, magokat jobban oltalmazhatták, az Ostromlás avagy¹ Attaquerozásban.

Közli: Dr. SZENDREI JÁNOS.

¹ Attaquenak hijják azon munkát, melben az Ostromlók fárodoznak, hogy így az ellenségjek által meg-fzallott helet, el-nyerhetsk: ez pedig szokott lenni.

a) *Trenchéennel* melly munka elő vetetődik midön az erőtség Arka vagy annak más része meg-vevésén dolgoztatik, mell-is a' földhöz alkalmaztatik: ha az Erőtség tájja kő-fziklás, tehát a Trenchée Pözs, vagy Föld, avagy Gyapjuval töltött Zsákbul, ugy földel Töltött font-kofarakbul (Gabions) álló magafság: ha pedig a földét lehet ásnyi, tehát a' Trenchée azon ut, melnek az erőtség felül lévő oldala, mellékezettel meg-erőfittetik, szélessége leg-alább 7. vagy 8. lábnyi, mélsége pedig 6. avagy 7. lábnyi (Schuch) szokott lenni; görbén és hajlósan áfotik, hogy a' Várbul az Agyukkal igyeneffen hofzfzattára belé, ne lövethetsk: A' városbul pedig ebben magányoffan el-készített glóbitfokat szoktak hánnyi, mell fábul vagyon tfínálva alul és oldalul gömbölű, belül üres és föllül födele vagyon, melben szároz por öntetik és arra kézi Granátok töltetnek, mellek közi, romlott puska-porral törött szénnel, glóbits és szegekkel meg-tömetnek; azután bé-tfínáltotik erőffen: alul pedig luk furatik a' szároz porra, tséve nedves porral belé erőfittetik, tűzben meg engedtetett vas Dróttal háló formára bé fonyatik, és a' Tranehéében vettetik.

b) *Minával*. Ez üreség avagy kamara, és ásás a' föld alatt, mell az ellenség által az Erőségnek vagy szegletes Báftyájja, vagy egyéb része, vagy Puska-por tornya alá, áfatik, és ennek szegletes és görbe menetele vagyon: minek utánna az ember jól ki-mérte Diftantiáját azon hellnek, mellet föl-akar vettetni, tehát a' föld alá bé-ásván magát, mind addig nyomakodik és véfi a' földet, meddig azon kivant objektum alá ér, azután bé-köttetlen Zsákok avagy hordókban Puska-Por bé vitetik és ugy gántárra le-rakatik, hofzfú kanót belé alkalmaztatik, a' por pedig a' föld-vagy Terh-magafságához rakatik, mell a bört fölött vagyon, a' Kanot vége a' bé ásás végén kívül meg-gyujtatik, és föl lobbantatik.

c) *Galeriával*, ez Kifiny folosó, avagy menetel, melly minden felül, föllül, és alul erős vafzag Defzkával bé-vagyon földve, mellet az Ostromlók minek utánna az Erőtség árka pözzel meg volna rakva, ugyan azon-fölött által tfínállyák, hogy a' Minirozó veszedelem nélkül az erősséghez közelitheffen.

d) *Brechével* ez a' le rontott bátyának omlása, mellet az ellenség Agyu lúvöldözésfel okozott, mellen-is az Ostromlás gyakran meg történik. A' mint-is ha azonn Erősségben lévő Guarnisonnak azon le mennyi az el-foglalás után, meg-engedetetik, igen nagy bötületire válik. A' Fő Attaque az, midön telles erővel az Erősség leg-gyöngébb része vittatik. A' hamis Attaque az, midön az ellenség magát tetteti, hogy így az Erősségben lévők ereje más-felé válódgyék, és ő fortélyoffabban neki mehessen.

BIANCHI FRIGYES BÁRÓ,

es. kir. altábornagy,

az 1812. és 1813. években magyar csapatokból alakított gyalog hadosztály
parancsnoka.

